

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ,
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІРИ**

Матеріали

науково-практичного круглого столу

(м. Суми, 27 січня 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Махінчук В. М., д-р юрид. наук, професор, заслужений юрист України, заступник директора з наукової роботи НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Попович Т. Г., канд. юрид. наук, старший дослідник, учений секретар НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Деревянко Б. В., д-р юрид. наук, професор, головний науковий співробітник відділу правового забезпечення ринкової економіки НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Руденко Л. Д., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки СумДУ;

Плотнікова М. В., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ;

Сікорська І. М., канд. наук з держ. упр., доцент, голова правління Української асоціації викладачів і дослідників європейської інтеграції;

Швагер О. А., канд. юрид. наук, асист. кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ

*Видання рекомендоване до видання рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 6 від 08.02.2022 року)*

П 68 **Правове** регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри : матер. науково-практичного круглого столу (Суми, 27 січня 2023 р.). – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 150 с.

До збірника ввійшли тези доповідей та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, які брали участь у засіданні науково-практичного круглого столу «Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри», присвяченого актуальним питанням правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні та Європейському Союзу й проведеного в рамках реалізації освітнього проекту «619998-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг», що реалізується за підтримки Виконавчого агентства ЄС з освіти та культури (напрямок Модуль Жана Моне програми Erasmus+).

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Підтримка Європейською комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, що відображає лише думки авторів, і Комісія не може нести відповідальності за будь-яке використання інформації, яка міститься в ній.

УДК 347.73:336.1(063)

© Сумський державний університет, 2023

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	7
<i>Levkina R.V., Kotko Ya.M.</i> INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISM OF ADAPTATION OF UKRAINIAN FINANCIAL LEGISLATION TO THE EU LEGAL SYSTEM.....	9
<i>Shvaher O.</i> FINANCIAL INCLUSION IN THE CONTEXT OF SDG.....	13
<i>Бабко Н.М., Мандич О.В</i> ДІДЖИТАЛ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО ЗАХИСТУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ.....	16
<i>Бондар Ю. А.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СФЕРИ НАГЛЯДУ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ СТРАХОВИМ РИНКОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	24
<i>Борщенко В.В.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СФЕРИ НАГЛЯДУ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ СТРАХОВИМ РИНКОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	24
<i>Грицай А.А., Тверезовська І.С.</i> ЗАХИСТ ПРАВ ІНВЕТОРІВ КРАУДФАНДИНГОВИХ ПРОЄКТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА В УКРАЇНІ.....	27
<i>Гуцалюк О. М., Гаврилова Н. В.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	31
<i>Даценко О. І.</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ШАХРАЙСТВУ З ПЛАТІЖНИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ У СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА ЄС.....	36
<i>Деменко К.Е.</i> ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ З ВАЛЮТНИМИ ЦІННОСТЯМИ.....	40

Денисенко С. І.
СУДОВА ПРАКТИКА СУДУ ЄС ЯК ОСНОВА
ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....43

Деревянко Б. В.
ПРО ПОПУЛЯРИЗАЦІЮ ДЕРЖАВОЮ КРИПТОВАЛЮТ
І КРИПТОМАТІВ СЕРЕД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ.....47

Дмитренко Е.С.
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В
УКРАЇНІ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР.....51

Загола Т. М.
СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....55

Запорожченко А. В.
ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО
АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА
СВІТОВІ ТРЕНДИ.....59

Зінченко Г. С.
СПІВРОБІТНИЦТВО РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ АУДИТОРІВ В КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....63

Карпюк І. В.Гальчич І. П.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ
ПОСЛУГ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....67

Корнева Т. В.Сірочук І.В.
ПРОЗОРИСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....69

Кочин В. В.
ЗАКОНОДАВЧЕ ВНОРМУВАННЯ САМОРЕГУЛЮВАННЯ НА
РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: СУЧАСНИЙ СТАН
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....74

Кучмістенко О.В.

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....78

Максюта А.О.

ПОРЯДОК ДОСТУПУ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ДО БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ.....82

Маланчук Т. В.

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ, ЯКІ
ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАГРОЗОЮ ОКУПАЦІЇ ДЕРЖАВОЮ-
АГРЕСОРОМ.....85

Новікова М. М.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОРГАНУ З РИНКІВ
ЦІННИХ ПАПЕРІВ (ESMA).....88

Носирев О. О.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ.....92

Плотнікова М. В.

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ НА ЕТАПІ НОРМОТВОРЕННЯ У
СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ
У ЄС ТА В УКРАЇНІ.....96

Руденко Л.Д.

ЩОДО ЮРИСДИКЦІНОЇ ФОРМИ ЗАХИСТУ ВІД ФІНАНСОВОГО
ФІШИНГУ.....105

Сагайдак В. О.

ВПЛИВ ЧЛЕНСТВА ДЕРЖАВИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
НА ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ БАНКУ ЛАТВІЇ.....109

Семіног С. В.

НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПОЗИЧАЛЬНИКІВ, МАЙНО
ЯКИХ ПОШКОДЖЕНО, ЗНИЩЕНО АБО ЗАЛИШИЛОСЬ
НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ.....113

<i>Ставерська Т. О.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ ЯК ІНСТРУМЕНТА РОЗРАХУНКІВ.....	117
<i>Старинський М.В.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБІГОМ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ.....	121
<i>Ткаченко В.М.</i> ПИТАННЯ ПРИВЕДЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ.....	124
<i>Трембіч А. Я.</i> МАЙБУТНЄ ІНСТИТУТУ СТРАХУВАННЯ ЯК НЕПОЙМЕНОВАНОГО СПОСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ.....	127
<i>Туркот О. А.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО АГРАРНИХ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ ЄВРОСОЮЗУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	134
<i>Цветков А.М.</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ.....	136
<i>Цукан С.В.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБОРОТУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	140
<i>Шейн Д.С.</i> ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ NULLUM POENA SINE LEGE: НЕДОЛІКИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ.....	145

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБОРОТУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Цукан С.В.

*аспірант кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки
Сумського державного університету*

Розвиток технологій та цифрової економіки змінюють роль грошей як традиційного засобу платежу та посилюють популярність віртуальних активів. Найпопулярніші із них – криптовалюти, у нинішній системі міжнародних валютно-фінансових відносин, є зручним інструментом електронних розрахунків та перспективним активом

для інвестування. Водночас, віртуальні активи є викликом для регуляторних систем національних економік, оскільки мають децентралізовану природу обігу, на який державні та приватні фінансові інституції не мають впливу.

8 листопада 2021 р. капіталізація глобального світового ринку криптовалют досягла рекордної позначки в 3,005 трильйонів доларів [1]. У той же час, за даними Міністерства цифрової трансформації, обіг віртуальних активів в Україні складає 1 мільярд доларів щодня [2]. Маючи такий великий оборот, за даними провідної аналітичної блокчейн-компанії Chainalysis, Україна посіла третє місце в рейтингу глобального індексу використання віртуальних активів у 2022 році [3].

Не дивлячись на масштабність обсягу даного фінансового ринку, права фізичних та юридичних осіб у всьому світі належним чином не захищені, Україна не є винятком. Це в першу чергу спричинено браком регуляторних правових норм, нестача яких викликана дефіцитом нормативного забезпечення та наукових досліджень в галузі, насамперед через її коротку історію розвитку, новизну та специфічність.

Дослідженню окремих аспектів специфіки державного регулювання віртуальних активів в Україні присвячені роботи таких вчених, як: В. В. Сергієнко, В. М. Логойди, Н. В. Архірейської, В. Д. Іванюк, Г. О. Партин, Є. П. Бондаренка, Н. В. Валенюк, Л. М. Акімової, С. М. Попової, Д. М. Дмитренка, К. Ф. Ковальчука, А. Г. Загороднього, В. Ф. Роля, та інших. При цьому проблематика правової природи та засад нормативного регулювання віртуальних активів в Україні досі є недостатньо вивченою та вимагає подальших досліджень.

Досвід іноземних країн показує, що загальносвітового, єдиного консенсусу щодо регулювання віртуальних активів на нормативно-правовому рівні немає, хоча процес законодавчого визначення правового статусу та правил обігу на всіх континентах триває активно. Так, Австралія, Норвегія, Фінляндія, Швеція, Венесуела, окремі штати США вважають віртуальні активи фінансовими активами з функцією засобу обігу. У Франції віртуальні активи розглядаються як нематеріальні активи з функціями засобу обігу та платежу. Законодавством Центрально-Африканської Республіки, Сальвадору надано криптовалютам статус платіжного засобу, що є обов'язковим для прийняття усіма суб'єктами, в тому числі державою, по суті даний вид віртуальних активів оголошено своєю альтернативною національною валютою. Таїланд, Киргизстан, Бразилія, Куба, Чилі, Арге-

нтина, Гонконг розглядають віртуальні активи, як активи що можуть виконувати функцію засобу обігу або бути об'єктом інвестування, але не визнають за ними функцію засобу платежу. Варто додати, що є країни, в яких на законодавчому рівні проведення операцій з віртуальними активами заборонено: Лаос, Іран, В'єтнам, Еквадор, М'янма, Ліван, Індонезія [4].

Як простежується із вищезазначеного, єдиних підходів, на міжнародному рівні, до нормативно-правового регулювання віртуальних активів немає, кожна держава обирає свій вектор відповідно до національних інтересів.

Україна зробила вагомий внесок у нормативне врегулювання правового статусу та порядку обігу віртуальних активів, прийнявши Закон України «Про віртуальні активи» № 2074ІХ від 17.02.2022 року [5] (далі – Закон). У Законі сформульовано низку термінів, визначаються права та обов'язки учасників ринку, регламентується правовий режим віртуальних активів, у тому числі окреслюються підстави набуття права власності на дані активи та коло правочинів із ними, встановлюються засади державного регулювання та міжнародного співробітництва у сфері обороту віртуальних активів.

Слід зауважити, що закон ще в дію не вступив, адже перехідними положеннями передбачено одночасне його набрання чинності із законом, що регулюватиме податкові питання віртуальних активів. Такого нормативно-правового акту парламентом не прийнято, лише зареєстровано проект від 13.03.2022 року №7150 [6].

При набранні чинності Законом автоматично вносяться зміни до низки інших законодавчих актів, зокрема до Законів України: «Про Національний банк України», «Про банки і банківську діяльність», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про захист прав споживачів», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», «Про запобігання корупції», «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». З цього чітко прослідковується системний підхід законодавця до формування повноцінного правового поля та нормативного врегулювати обігу віртуальних активів в Україні.

Віртуальний актив відповідно до Закону – це нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Зазначимо, що поняття «віртуальні активи», не слід плутати з поняттями «криптоактиви», «криптова-

люти». Як відзначає А. С. Овчаренко, віртуальні активи не обмежуються віртуальними валютами (криптовалютами), їх видами є також такі нематеріальні об'єкти як віртуальні товари, віртуальні токени, доменні імена. Відтак, простежується співвідношення віртуальних активів та криптовалюти як цілого і частини [7, 100]. Слід зауважити, що в Законі відсутній подібний поділ на види, визначено лише забезпечені та незабезпечені віртуальні активи, відтак виокремлення їх видів залишається підставою для роз'яснень відповідними міністерствами та правозастосовною практикою.

Незважаючи на це, аналіз Закону України «Про віртуальні активи» дає підстави стверджувати про його спрямованість не лише на врегулювання криптовалют, які є епіцентром уваги законотворця та обіг яких став першопричиною прийняття закону, але й на інші види віртуальних активів.

Вагомим доповненням до визначення правової природи віртуальних активів відповідно до Закону є закріплення у ч. 7 ст. 4 положення про те, що віртуальні активи не можуть бути предметом обміну на майно, роботи, послуги, товари та відповідно не є засобом платежу на території України. Тобто, такий обмін може здійснюватися лише на гривню або інші віртуальні активи, а у випадках, визначених Національним банком України, – на інші валютні цінності [8, 47].

Позитивним моментом є закріплення у ст. 9 широкого кола прав та обов'язків учасників ринку віртуальних активів. Особливо виділяються право на захист персональних даних і право на судовий та інші способи захисту своїх прав на віртуальні активи з боку держави. Їх закріплення є важливим в контексті захисту фізичних осіб, зважаючи на високу маніпулятивність ринку та наявність безлічі шахрайських схем.

На підставі вищезазначеного, можна зробити висновок, про доречність прийняття Закону України «Про віртуальні активи», його відповідність потребам суспільства та стрімкого розвитку цифрової економіки. Формуючи правове поле для вільного і в той же час контрольованого державою обігу віртуальних активів, закон встановлює зрозумілі правила, не обтяжуючи надмірним регулюванням та не обмежуючи підприємницьку діяльність у цій сфері.

Безумовно залишається багато запитань, що спричинені відсутністю податкового регулювання та недоопрацьованістю нормативних положень, які поступово будуть прийматися законодавцем, вибудовуватися та тлумачитися профільними міністерствами та правоза-

стовчою практикою після набрання чинності законом. Тож, повноцінна діяльність та функціонування ринку віртуальних активів відкладається до цього часу. Така затримка може виявитися корисною, адже дає можливість до офіційного вступу закону в силу ефективно виправити допущені помилки та внести до тексту необхідні корективи.

Література:

1. Паливода Н. Капіталізація всіх криптовалют вперше перевищила \$3 трлн [Електронний ресурс] / Надія Паливода – Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/news/20233009-kapitalizaciya-vsikh-kriptovalyut-vpershe-perevishchila-3-trln>.

2. Обіг криптовалют в Україні становить 1 млрд грн за добу [Електронний ресурс] / Інтерфакс-Україна. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/765864.html>.

3. Глушко Д. Україна в топ-3 світового рейтингу користування криптоактивів [Електронний ресурс] / Денис Глушко. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://gwaramedia.com/ukraine-v-top-3-u-sviti-z-vikoristannya-kriptoaktiviv/>

4. Логойда В. М. Криптовалюта як об'єкт цивільних прав: порівняльно-правовий аналіз : дис. доктора філософії : 347.211 / Логойда Володимир Михайлович – Ужгород, 2022. – 287 с.

5. Про віртуальні активи [Електронний ресурс] : Закон України від 17.02.2022 № 2074ІХ. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

6. Проект Закону Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами [Електронний ресурс].– Режим доступу до ресурсу : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39211>

7. Овчаренко А. С. Віртуальні активи як об'єкти фінансового моніторингу / Анастасія Сергіївна Овчаренко. // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2020. – №3. – С. 98–103.

8. Нагнибіда В. І. Реалізація положень законодавства про віртуальні активи у світлі політики діджиталізації / Володимир Іванович Нагнибіда. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2021. – №5. – С. 45–52.